

Düşünce Dünyasında
Türkiz
ULUSAL HAKEMLİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

DÜŞÜNCE DÜNYASINDA TÜRKİZ

Ulusal Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi

Yıl/Year: 15 • Sayı/No: 1 • Nisan/April 2024

ISSN: 1309-601X

ÖZGÜR VE AÇIK HİNT PASİFİK VİZYONU İLE KUŞAK YOL İNİŞİYATİFİ'NİN ORTA DOĞU'YA SİYASİ VE EKONOMİK ETKİLERİ

*The Political and Economic Impacts of the Free and Open Indo-Pacific
Vision and the Belt and Road Initiative on the Middle East*

Mehmet Fatih KESİM

Doktora Öğrencisi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Giresun.

fatihkesim@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7215-1957

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 08.08.2023

Kabul Tarihi: 31.01.2024

DOI: 10.59281/turkiz.1339383

Kaynak göstermek için:

Kesim, M. F., (2024). Özgür ve Açık Hint Pasifik Vizyonu ile Kuşak Yol
İnisiyatifi'nin Orta Doğu'ya Siyasal ve Ekonomik Etkileri.

Düşünce Dünyasında Türkiz, 15(1): 37-61.

İletişim / Contact

29 Ekim Caddesi 2654. Sokak No: 1 Gölbaşı-Ankara/Türkiye

Tel: +90 312 460 1779 • Faks: +90 312 460 1789

www.tasav.org • iletisim@tasav.org • turkiz.dergi@tasav.org

ÖZGÜR VE AÇIK HİNT PASİFİK VİZYONU İLE KUŞAK YOL İNİSİYATİFİ'NİN ORTA DOĞU'YA SİYASİ VE EKONOMİK ETKİLERİ

The Political and Economic Impacts of the Free and Open Indo-Pacific Vision and the Belt and Road Initiative on the Middle East

Mehmet Fatih KESİM

Doktora Öğrencisi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Giresun.
fatihkesim@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7215-1957

Özet

Günümüzde uluslararası sistem, ekonomik ve siyasi unsurların hızlı devinimiyle, yeni olguların uluslararası siyasetteki belirleyiciliğinin arttığı bir yapıya haizdir. Bu olgular arasında sayılabilecek olan bölgesel ticaret ve güvenlik koridorlarının, ekonomik ve siyasi boyutlarıyla, hem ulus devletler için fırsatlar yaratma potansiyeline sahip oldukları, hem de sistemin önemli bileşenlerini oluşturdukları görülmektedir. Bu çalışmada, merkez konumu dolayısıyla Ortadoğu coğrafyasını yakından ilgilendiren, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve Hindistan'ın ortaya koyduğu Özgür ve Açık Hint-Pasifik Vizyonu (ÖAHPV) ile Çin Halk Cumhuriyeti'nin geliştirdiği Kuşak ve Yol İnisiyatifi (KYİ) projesi, ortaya çıkma nedenleri ve Ortadoğu'ya yansımaları üzerinden yorumsamacı yöntemle karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özgür ve Açık Hint-Pasifik Vizyonu, Kuşak Yol İnisiyatifi, Çin, ABD, Orta Doğu.

Abstract

In today's world, the international system possesses a structure characterized by the rapid dynamics of economic and political elements, leading to an increased significance of new phenomena in international politics. Among these phenomena, regional trade and security corridors are noteworthy, as they hold the potential to create opportunities for nation-states while also constituting crucial components of the system in both economic and political dimensions. In this study, the Free and Open Indo-Pacific Vision (FOIP) implemented by the United States, Japan, and India, and China's Belt and Road Initiative (BRI) project, which are closely relevant to the Middle East region due to its' central position, are being comparatively analyzed by interpretive method in terms of their reasons for emergence and their implications for the Middle East.

Keywords: *Free and Open Indo-Pacific Vision, Belt and Road Initiative, China, USA, Japan, Middle East.*

Giriş

2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, Soğuk Savaş sonrası dönemde tek süper güç durumuna gelen Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) hegemon konumunun değiştiği ve uluslararası sistemin çok kutuplu bir yapıya evirildiği yönündeki tartışmalar hız vermiştir (Poast, 2023). Bu dönüşümün Soğuk Savaş'ın süper güç rekabeti yerine çok kutupluluk tartışmalarını beraberinde getirmesi, BRICS ve G-7 gibi oluşumları gerekli kılan, devletlerin askeri ve ekonomik kapasitelerindeki değişimin yanı sıra yeni jeopolitik dengeler üzerinden anlamlandırılabilir. Birden fazla devletin iş birliği ile etkili olabilecek yeni bölgesel ticaret ve güvenlik koridorlarının, hem bunlara doğrudan dahil olan ülkelerdeki hem de alt yapı projelerine büyük yatırımları gerektiren bu gibi girişimlerin merkezine aldığı bölgelerdeki siyasi ve ekonomik

etkilerinin araştırılması, bu yeni dengelerin hesaplanmasında zorunlu bir aşama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Xi Jinping'in 20 Mart 2023 tarihli Moskova ziyaretinde yaptığı açıklamada, "Uluslararası ilişkilerde daha fazla demokrasi ve çok kutupluluğu destekleyerek, demokrasi ve eşitlik için Rusya ile birlikte mücadele edeceklerini" belirtmiştir (McCarthy, 2023). Bu açıklama, Çin ve Rusya'nın ABD'ye karşı ittifak kurma eğiliminin küresel güç dinamiklerindeki değişimde belirleyici olacağının düşünüldüğünün açık bir göstergesi durumundadır. Buna bağlı olarak, Çin'in kıtalararası ölçekte bağlantı ve iş birliği için 2013 yılında önerdiği Kuşak ve Yol İnisyatifi, Çin'in ekonomik ve politik etkisini büyük ölçüde genişleterek (McBride vd, 2023) bahsedilen ittifakın etkililik potansiyelinin en önemli araçlarından biri haline gelmiştir. Bu genişlemenin etkisinin azaltılabilmesi için başta özellikle ABD tarafından gerekli görülen yeni bir strateji arayışı, Ağustos 2016'da Japonya Başbakanı Shinzo Abe tarafından Kenya'da özgün bir kavram olarak duyurulan "Özgür ve Açık Hint Pasifik Vizyonu'nda (ÖAHPV)" karşılık bulmuştur. Japonya'nın ASEAN ülkelerindeki varlığını güçlendirmeye yönelik diplomatik vizyonunun temel bir unsuru olarak başlayan ÖAHPV (Hosoda, 2022) 2017'den itibaren, Trump yönetiminin Çin'e karşı katı duruşu ile Çin'in bölgedeki iddialı tavrının dizginlenmesi için kullanılacak alternatif bir geniş çok taraflı iş birliği stratejisini¹ ifade etmektedir.

Uzun yıllar boyunca hem hegemon güçlerin etkisi, hem de yerel koşulların zorlamasıyla özellikle doğal kaynakları olmayan ülkelerde istikrarsızlıklar yaşanmış Ortadoğu coğrafyası, zengin yer altı kaynaklarına sahip olması nedeniyle bölgesel ve küresel aktörlerin dönemsel olarak siyasi ve ekonomik etkilerini yansıttığı bir alan olmuştur. Bu bağlamda, bölgedeki siyasi ve ekonomik koşulların ilgili aktörlerin bahsedilen projelere ilişkin faaliyetleri ile

¹ Son dönemde, askeri çağrışımları barındırması sebebiyle "strateji" yerine "konsept" kelimesi ile birlikte kullanılmaktadır (Hosoda, 2022).

uyumlu olması, bu aktörler için bir zorunluluk halini almaktadır. 2001 yılında ABD öncülüğünde gerçekleştirilen Afganistan müdahalesi, 2003 yılında Irak'ın işgal edilmesi, 2010 yılında başlayan Arap Baharı olarak adlandırılan halk ayaklanmaları, 2020 yılında ortaya çıkan pandemi ve buna bağlı olarak uygulanan kısıtlamalar, tedarik zinciri ve lojistik faaliyetlerindeki aksamalar ve en son olarak Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, devlet düzeyindeki aktörlerin uluslararası ilişkiler teorileri açısından saldırgan neo-realist yaklaşımları benimsediklerine dair işaretler vermektedir. Küresel ekonomik entegrasyonu Pekin lehine güçlendirmek, yine aynı amaca yönelik olarak yatırımları teşvik etmek ve Asya'yı Afrika ile Orta Doğu üzerinden Avrupa'ya bağlamak amacıyla oluşturulan KYİ bu özellikleriyle Orta Doğu bölgesinin Çin'in angajman stratejisinin odağında olmasını beraberinde getirmiştir (Dunne, 2021). ABD'nin Orta Doğu'da konuşlandırmış olduğu askeri üslerinin KYİ'den nasıl etkileneceği, ÖAHPV' nin dengeleme potansiyeliyle ve bu potansiyelin yönlendirileceği istikametlerle yakından ilişkilidir. Bu doğrultuda, bahsedilen iki farklı stratejinin Orta Doğu coğrafyasına siyasi ve ekonomik etkileri bakımından karşılaştırmalı olarak analiz edilmesi, Orta Doğu coğrafyasının bu dengeleme yarışından ne şekilde etkileneceğinin belirlenmesinin yanında uluslararası sistemin çok kutupluluğa evrimi tartışmalarına bilgiye dayalı katkı sunması açısından da önem taşımaktadır. Bu amaçlara yönelik olarak hazırlanan bu araştırma zorunlu bir uğrak olarak karşımıza çıkan Orta Doğu'daki mevcut siyasi ve ekonomik durumun betimlendiği kısmi takip eden iki ana bölümden oluşmaktadır. Bu iki bölüm içerisinde, ilk olarak ÖAHPV'ye ikinci olarak da KYİ'ye odaklanılmış; ilgili başat aktörlerin uluslararası politik eğilimlerinin tarihsel süreç içerisinde çizdiği ana hatlar ile bu aktörler tarafından doğrudan yapılan açıklamalar üzerinden projelerin yapısal özellikleri betimlenmeye, buna bağlı olarak da bu oluşumların hem siyasi hem de ekonomik boyutlarda Orta Doğu coğrafyasındaki mevcut ve olası etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

1. Orta Doğu'da Siyasi ve Ekonomik Durum

Orta Doğu bölgesi, en geniş haliyle Kuzey Afrika'da Mısır, Libya, Cezayir; Batı Asya'da İran, Irak, İsrail, Filistin, Ürdün, Lübnan, Suriye; Basra Körfezi'nde Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Kuveyt; Arap Yarımadası'nda Suudi Arabistan, Umman ve Yemen gibi ülkeleri içine alan bir bölge olarak kabul edilmektedir (Gasper, 2020: 15). Bu bölge, Batı kaynakları tarafından genellikle İngiltere merkez alınarak tanımlanmış olup coğrafi konumu ve hangi devletlerin bu coğrafyada bulunduğu akademik çalışmalarda tanımlanmaya çalışılmaktadır.

Bölgede Arap Baharı'nın etkisiyle toplumsal dönüşümler yaşanmış, siyasi sorunlar da devam etmektedir. Bunların en önemlilerinden, 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş, 2003 yılındaki ABD'nin Irak'ı işgali sonrası devam eden siyasi istikrarsızlığın günümüzde devam ediyor olması, İran'daki rejimin içerideki baskıcı uygulamaları, komşu ülkelerdeki vekalet savaşlarına müdahil olma isteği ve nükleer faaliyetleri nedeniyle İran'a uygulanan ambargo, Yemen'de Husiler ile hükümet güçleri arasındaki çatışma, Suudi Arabistan ve İran'ın Yemen'e müdahalesi ve burada devam eden insani kriz ile İsrail-Filistin sorunu gibi kronik meseleler siyasi istikrarsızlıkları tetiklemektedir.

Orta Doğu coğrafyasının önemli bir bölümü, özellikle petrol kaynakları ve doğal gaz yatakları bakımından oldukça büyük bir zenginliğe sahiptir. Son yıllarda, doğal kaynakların sürdürülebilirliği sorununa bağlı olarak Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Katar gibi ülkeler turizm, gayrimenkul ve bilişim sektörlerine yatırım yapmaktadır (Umar ve Ghurab, 2023). Petrol ve doğal gaz kaynaklarının tedarik zinciri, 2020 yılında Covid-19 pandemisinin etkisiyle kesintiye uğramış ve bölge ülkeleri için tedarik zincirinin kesintisiz olmasının önemi bir kriz halinde ortaya çıkmıştır. 2021 yılında Süveyş Kanalı'nda yaşanan gemi kazası gibi, dünyanın diğer bölgelerindeki krizler bölge ülkelerinin alternatif ticaret yolları geliştirme ihtiyacını ön plana çıkarmıştır.

Asya Pasifik bölgesindeki rekabetin artması ve ekonominin ağırlık merkezinin Batı'dan Asya ülkelerine kayması, Orta Doğu ülkelerinin bu bölgelerle işbirlikleri geliştirmesine yol açmıştır.

“İbrahim Antlaşması” olarak adlandırılan İsrail ve BAE arasındaki ilişkilerin normalleşmesi süreci (Fierstein ve Guzansky, 2022), bölgenin siyasi tarihi açısından karmaşık bir problemi temsil eden İsrail-Arap ilişkilerinde bir değişimi işaret ve bu anlamda Orta Doğu coğrafyası için önemli bir dönüm noktasını ifade etmektedir. İsrail'in Birleşik Arap Emirlikleri ve diğer Arap ülkeleriyle normalleşme sürecine girmesi, bölgede daha fazla işbirliği ve diyalogun yol açıcısı olarak değerlendirilebilir. Ayrıca ABD'nin bu süreçte arabuluculuk rolü üstlenmesi, bölgede diplomatik ilişkilerin yeniden canlanması için bir itici güç olmuştur (Embassy of the United Arab Emirates, 2022).

Uluslararası sistemin çok kutupluluğa evrilmesi tartışmasında önemli bir yer tutan Çin, Hindistan ve Japonya gibi aktörler, Orta Doğu'da yumuşak güç unsurlarını kullanarak etkinliklerini artırmak için çaba sarf etmektedir. Çin, bölgede ekonomik ve ticari ilişkilerini güçlendirerek, Orta Doğu ülkeleriyle iş birliğini artırmayı hedeflemektedir. Bölgedeki enerji kaynaklarına olan ihtiyacı, Çin'in Orta Doğu ülkeleriyle ilişkilerini derinleştirmesi için bir motivasyon kaynağı olmuştur (Sharma, 2023). Bu değişimler, Orta Doğu'da yeni işbirliği ve ilişki dinamiklerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bölgedeki ülkelerin, hem ekonomik fırsatları değerlendirmek, hem de güvenlik ve istikrarı artırmak amacıyla yeni stratejik ortaklıklar arayışında oldukları bu süreç, Orta Doğu jeopolitiğinin ve bölgesel denge unsurlarının değiştiği bir döneme işaret etmektedir.

2. Özgür ve Açık Hint Pasifik Vizyonu (ÖAHPV)

2016 yılında Japonya Başbakanı Shinzo Abe tarafından duyurulan Özgür ve Açık Hint Pasifik Vizyonu, Çin'in yayılcı ve saldırgan olarak değerlendirilen askeri davranışlarına örnek teşkil eden Doğu Çin ve Güney Çin Denizi'nde yapay adalar inşası, askeri üsler kurması ve Japonya ile Senkaku Adaları üzerindeki sınır

anlaşmazlığı yaşanması gibi konular ÖAHPV' de belirtilmektedir. ÖAHPV, Hint Pasifik bölgesi ülkeleri ile ittifaklar yapılması gerekliliğini savunan stratejik bir hamle olarak 2019 yılında ABD Dışişleri tarafından resmileştirilerek Özgür ve Açık Hint-Pasifik konsepti adıyla yayınlanmıştır (Department of State, Washington DC, 2019)

Ticaret koridorlarının serbestçe geliştirilmesi, Pasifik ve Hint Okyanusu'nda güvenliğin sağlanması, istikrarın korunması ve stratejik güzergahlardaki altyapı yatırımlarının artırılması amaçlarıyla oluşturulan Dörtlü Güvenlik Diyalogu (DGD), Çin'in revizyonist bir aktör olarak algılanması ve Pasifik ile Hint Okyanusu'nda ABD, Japonya, Avustralya ve Hindistan tarafından çevrelenmesi düşüncesinden ortaya çıkmıştır. 2007 yılında kurulan bu diyalog mekanizması, üyeler arasında güvenlik konularında iş birliği, deniz güvenliği, insani yardım, bölgesel istikrar ve terörle mücadele gibi konuları ele almaktadır. DGD, bölgede serbest ve açık bir uluslararası düzenin sürdürülmesini ve Çin'in hegemonik hedeflerine karşı denge oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bu oluşum Çin Hükümeti'nin tepkisi ile karşılanmış ve "Asya'nın NATO'su" olarak nitelendirilmiştir (The Financial Express, 2021).

II. Dünya Savaşı'nın ardından 1951 yılında imzalanan ABD-Japonya Karşılıklı Güvenlik Antlaşması'nı baz alarak, ABD ve Japonya arasında güvenlik alanında iş birliğini sağlamak amacıyla bir dizi askeri anlaşmalar yapılmış, bu çerçevede Amerikan askerleri konuşlandırılmış ve ABD üsleri Japonya'da kurulmuştur. ABD'nin Japonya'da 85 adet askeri üssü bulunmaktadır (Mercan, 2022). Bu durum, ABD ve Japonya'nın stratejik ortaklık ve güvenlik işbirliğinin bir göstergesi olmasının yanında Asya Pasifik bölgesinin güvenlik analizinde dikkate alınması gereken bir boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu üsler sayesinde ABD, Japonya'nın askeri güvenliğinin önemli bir bileşini halini almaktadır (Chanlett ve Campbell, 2019: 1). ABD, bunlara ek olarak Güney Kore'deki üsleri ile de Çin'i Asya Pasifik'te çevrelemeye çalışmaktadır (Jung-hyo, 2023).

ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi, Çin'i ABD'nin küresel konumuna meydan okuyan revizyonist bir aktör olarak tanımlamaktadır (National Security Strategy of the United States of America, 2017,: 5). Buna paralel olarak Güney Kore, Japonya ve Hindistan, Çin'in yayılcı politikalarını endişe verici olarak değerlendirmekte ve bu doğrultuda karşı politikalar geliştirme eğilimindedirler. Açıktır ki bu devletler, Çin'in bölgesel hegemonya arayışlarına ve askeri genişlemesine karşı koymak için ABD'nin askeri gücünü kullanmakta; başka bir deyişle, askeri ittifaklar ve iş birlikleri aracılığıyla bölgesel güç dengesini korumayı hedeflemektedirler (Aum ve Galic, 2023). Mevcut güç dengesi çerçevesinde bu ülkeler, ABD'nin bölgedeki varlığına dayanarak Çin'in etkisini sınırlamak ve kendi güvenliklerini sağlamak için ABD ile olan stratejik ilişkilerini güçlendirilmeyi bir zorunluluk olarak görmektedir. Bu ülkeler arasındaki işbirliği, askeri tatbikatlar, istihbarat paylaşımı, güvenlik danışmanlığı ve savunma teknolojisi transferi gibi alanlarda gerçekleşmektedir. Bu politikalar, bölgesel istikrarı ve güvenliği korumak, dengeyi sağlamak ve Çin'in yayılcı politikalarına karşı birlikte hareket etmek amacını taşımaktadır. Ulusal Güvenlik Strateji Belgesinin Bölge Stratejileri bölümünde ayrı bir başlık altında yayınlanan Hint Pasifik Bölgesi, ABD dış politikası için güvenlik temelli yaklaşımla değerlendirilerek bölgeye özel önem atfedildiği görülmektedir. (National Security Strategy of the United States of America, 2017: 45).

8 Temmuz 2022 tarihinde Japonya'nın Nara şehrinde düzenlenen bir suikast ile öldürülen Shinzo Abe'nin başbakanlık dönemiyle birlikte Japonya, uluslararası ilişkilerinde pasifist tutumunu bırakarak daha öncü politikalara yönelik adımlar atmış ve uluslararası ilişkilerde aktif bir rol üstlenme gayreti göstermiştir. Son yıllarda, Japonya'nın uluslararası sistemdeki yoğun ve dinamik değişimler karşısında dünya çapında proaktif bir davranış sergilediği belirginleşmiş durumdadır (Kamata, 2023). Kuzey Kore'nin nükleer tehdidi, Çin'in ekonomik ve askeri gücünün artışı ve Rusya ile yaşanan Kuril Adaları sorunu gibi çeşitli anlaşmazlık

konuları, Japonya'yı askeri ve ekonomik açıdan endişelendirmektedir. Bu konular, Japonya'nın ulusal güvenliği ve çıkarları üzerinde doğrudan etkisi olan konulardır. Japonya, bu tehditlere karşı uygun önlemleri alarak askeri ve ekonomik gücünü sürdürülebilir kılmak ve bölgedeki istikrarı korumak için çaba harcamaktadır (Yuan, 2023). Buna bağlı olarak geliştirildiği söylenebilecek olan ÖAHPV yaklaşımının öncelikli prensibi, uluslararası hukukun Asya Pasifik ve Hint Okyanusu'nda uygulanmasıdır. Bu yaklaşım, deniz ticaret yollarının güvenliği, serbest seyrüseferin devamlılığı ve ticaret serbestisi gibi konuları kapsamaktadır. İkinci prensip ise ekonomik kalkınma yoluyla fiziksel bağlantıların geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu anlayış, limanlar, demiryolları, karayolları gibi altyapı yatırımlarının yanı sıra, insan kaynaklarının eğitimi ve kültürel bağlantıların geliştirilmesi gibi alanları içermektedir. Bu doğrultuda özellikle Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) üyelerine yönelik yatırımlar ön plana çıkmaktadır (Hosoda, 2022). Çok yönlü bir ulaşım ve kontrol ağını içeren ÖAHPV ile bölgede aktif katılım yoluyla barış ve istikrara katkıda bulunmanın hedeflenmesi, aynı zamanda farklı güzergahların güvenliği sağlanarak buradaki aktif yatırımların artırılması öncelik haline gelmektedir.

2.1. ÖAHP Yaklaşımı Güzergahları

Kaynak: Japonya Dış İşleri Bakanlığı websitesi, Dış Politika, Mart 2021.

ÖAHPV dahilindeki altyapı geliştirme çalışmalarına ilk olarak Doğu-Batı Ekonomik Koridoru ile incelenmeye başlandığında, Vietnam'ın Hai Van Tüneli ve Da Nang Limanı altyapı geliştirme projesi, Laos'un 2. Uluslararası Mekong Köprüsü inşaatı ve No.9 Ulusal Yolu geliştirme projesi, Myanmar'ın Doğu-Batı Ekonomik Koridoru geliştirme projesi gibi projeler ile Güney Çin Denizi'nden Vietnam'ın Da Nang Limanı başlangıcı ile Laos, Tayland ve Myanmar'ın Thilawa Limanı vasıtasıyla Bengal Körfezi'ne kara ve demiryolu vasıtasıyla ulaşımın sağlanabileceği ve Malakka Boğazı'nı bypass ederek ulaşım altyapısının sağlanabileceği projeler ön plana çıkmaktadır (Faisal, 2020). İkinci olarak Güney Ekonomik Koridoru ile en önemli altyapı yatırımları Vietnam'ın Ho Chi Minh şehrindeki Cai Mep Limanı alt yapı geliştirme çalışmaları, Kamboçya'nın Neak Loeung Köprüsü ve No.1 ve No.5 numaralı ulusal yolların geliştirilmesi projeleridir. Bu amaç doğrultusunda Vietnam, Kamboçya, Tayland ve Myanmar'daki Dawei Limanı üzerinden Bengal Körfezi'ne ulaşım hattı planlanmaktadır. Bu şekilde Güney Ekonomik Koridoru ile Kamboçya ve Tayland Hint Okyanusu'na bağlanabilecektir (Faisal, 2020).

Güney Asya bağlantılarından en önemli koridorlar Chennai-Bangalore Sanayi Koridoru ve Delhi-Mumbai Sanayi Koridoru olarak planlanmış olup Hindistan, Hint Okyanusu'nda merkez olarak konumlanmıştır. Sri Lanka'nın Colombo Limanında bazı altyapı çalışmaları ile Sri Lanka Hükümeti ile yumuşak güç araçları kullanılarak deniz ticaret yollarındaki uluslararası hukukun öngördüğü temel altyapıların icra edilmesi suretiyle seyrüsefer güvenliği sağlanması konularında ÖAHPV stratejisi desteklenmeye çalışılmaktadır (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2019). Nacala Koridoru, Güney Doğu Asya ülkelerinin Afrika kıtasına ulaşımı için çok büyük bir lojistik proje olarak ortaya çıkmaktadır. Mozambik, Malavi, Zambiya ve Zimbabve'yi doğrudan doğruya Hint Okyanusu'na bağlayan kara, demir ve havayolu altyapısı bulunan Nacala Limanı ÖAHPV için büyük önem arz etmektedir. Kömür madenin Batı Mozambik'ten ve Malavi üzerinden Nacala Limanı'na

ulaştırılması için gerekli tüm demiryolu altyapısına sahip olan liman, büyük tonajlı gemilerin yanaşabileceği korunaklı özelliğe sahiptir (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2019).

Doğu Afrika Kuzey Koridoru, Doğu Afrika ülkeleri Kenya, Rwanda, Uganda, Burundi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Güney Sudan'ın dahil olduğu uluslararası kara ve demiryolu ağlarının Hint Okyanusu'na Mombasa Limanı vasıtasıyla bağlayarak, liman bağlantısı olmayan Orta Afrika ülkelerinin uluslararası ticaretini Hint Okyanusu'na ulaştırmayı hedefleyen bir uluslararası yapıdır. Kuzey Koridoru, ÖAHP vizyonu için çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu bölge, gelişmekte olan bir pazar olarak değerlendirilmekte olup, Hint-Pasifik'e açılması ekonomik gelişim ve ticaret yollarının güvenliği açısından stratejik bir öneme sahiptir. ÖAHPV çerçevesinde, sahil güvenlik faaliyetleri ve kontr-terörizm gözetimi konularında deneyimli ülkeler tarafından Afrika ülkelerine danışmanlık faaliyetleri düzenlenmekte ve iş birlikleri oluşturulmaya çalışılmaktadır (Hideshi, 2023).

ÖAHP stratejisi için önemli bir stratejik konumda olan Cibuti, özellikle Hint-Pasifik deniz ticaretinin Doğu Afrika ülkelerine ulaşımının sağlanması açısından altyapısı ve limanlarıyla Kızıldeniz, Yemen Denizi ve Akdeniz coğrafyasına geçişte kritik bir transit transfer bölgesidir. Bu bakımdan da ülke güvenlik boyutunda ÖAHP stratejisi için vazgeçilmez bir konuma sahiptir. Somali ve Yemen'deki terör faaliyetleri ve istikrarsızlıklar, Hint-Pasifik ülkeleri ile Avrupa arasındaki deniz ticaretinin güvenliğini sağlama konusunda jeostratejik konumu nedeniyle uluslararası aktörlerin bu bölgeye yatırım yapmalarını teşvik etmektedir. ABD ve Fransa, Cibuti'de askeri üs bulundurmaktadır. Son yıllarda Çin, stratejik antlaşmalar yaparak yatırımlarını Cibuti'ye yönlendirmiş ve Kuşak ve Yol İnisiyatifi çerçevesinde liman anlaşmaları yapmıştır. Ayrıca Çin, kendi sınırları dışındaki ilk askeri üssünü de bu ülkede konumlandırmıştır (Damon ve Swails, 2019).

2.2. ÖAHP Yaklaşımı ve Orta Doğu

Japonya tarafından ÖAHPV'nin temeline yerleştirilen "özgürlük", "hukuk kuralları ve saygı çerçevesinde çeşitlilik", "kapsayıcılık" ve "şeffaflık" ilkeleri ÖAHPV'yi KYİ'den ayıran liberal prensiplerdir. ABD, Japonya, Avustralya gibi liberal dünyayı temsil eden aktörlerle, tarafsız uluslararası ilişkiler politikalarını benimseyen Hindistan gibi aktörlerin, yukarıda belirtilen prensipler doğrultusunda AB ülkeleri ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler gibi diğer paydaşlar için de çekici unsurlar olarak görülmektedir (Hosoda, 2022). Belirtmek gerekir ki ABD, söylem düzeyinde bu prensipleri benimsediğini açıklasa da uygulamada daha çok askeri ve güvenlik unsurlarını dikkate alarak hareket eden bir aktör olarak öne çıkmaktadır.

Japonya ise ÖAHP vizyonu çerçevesinde Orta Doğu bölgesine enerji tedarik güvenliği başta olmak üzere liberal ekonomik düzenin sürdürülebilirliğini sağlamak için uluslararası hukuk normları çerçevesinde karşılıklı iş birliklerini geliştirmeyi benimsemektedir. Ekonominin merkezinin ABD ve AB coğrafyasından Asya kıtasına doğru kayması, Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) ülkelerindeki ekonomik büyüme oranlarının artması, Orta Doğu ülkelerinin de Hint-Pasifik coğrafyasına yönelmelerine neden olmaktadır (Hosoda, 2022).

ABD, ÖAHPV yaklaşımı çerçevesinde Orta Doğu'da İran'ı ve Çin'i çevreleme stratejisi izlemekte ve bölge ülkelerinin Çin ile olan ilişkilerini dengelemeye çalışmaktadır. Bu perspektif, bu bölgede ABD'nin küresel hegemonyasını sürdürebilme ve Asya-Pasifik'te Çin'e karşı Japonya, Güney Kore ve Filipinler gibi müttefiklerle oluşturduğu çevreleme stratejisini İran'a karşı da Körfez ülkeleri gibi müttefikleriyle oluşturma amacını taşımaktadır.

Hindistan, coğrafi konumu nedeniyle ÖAHPV yaklaşımı kapsamında merkezi bir konumdadır. Ancak Japonya ve ABD'nin aksine Hindistan, Çin'i çevreleme arayışında değildir ve saldırgan neo-realist reflekslerden uzak durmaktadır. Hindistan için Çin ve

ABD her zaman gerektiğinde dengelenebilecek aktörler olmalıdır. Uluslararası ilişkilerinde her zaman çok taraflılığı tercih eden Hindistan için Körfez Bölgesinin istikrarlı ve çatışmasız olması, enerji nakil hatları ve deniz ticareti güvenliği gibi konularda olumlu etkiler yaratacaktır (Chaudhury, 2018). Bu durumun Hindistan açısından Hint-Pasifik coğrafyasına da olumlu yansımaları olacağı düşünülebilir.

3. Kuşak Yol İnsiyatifi (KYİ)

Asya, Avrupa ve Afrika'yı kapsayan geniş bir dünya ticaret sisteminin ortaya çıkmasını sağlayan tarihi İpek Yolu, binlerce yıl boyunca Asya'daki zenginliklerin ve üretimin Avrupa'ya ulaşmasını sağlamıştır. Bu koridor, Çin İmparatorluğu'nun Orta Asya ülkeleriyle geliştirdiği ticaret ağı, sonrasında Avrupa'ya kadar uzanan 6.500 kilometrelik bir ağa dönüşmüştür (UNESCO, 2021). İpek Yolu'nun siyasi tarih önemi, Çin İmparatorluğu, Bizans ve Roma İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu gibi dönemin önemli medeniyetleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak 16. yüzyıla gelindiğinde, coğrafi keşifler, farklı ticaret yollarının kullanıma girmesi, bilimsel ve teknolojik ilerlemeler gibi faktörlere bağlı olarak Avrupa'da üretim ve sermaye değişimi bu süreçte etkili olmuş ve İpek Yolu'nun önemi giderek azalmıştır (UNESCO, 2021). İpek Yolu sadece mal ve para taşınan bir ticaret yolu olmanın ötesinde, medeniyetler ve kültürler arası etkileşimi arttıran bir araç olmuştur. Uluslararası ticaretin mevcut kapasite çerçevesinde oldukça canlı olduğu bahsedilen dönemlerde medeniyet ve kültürlerin etkileşimi İpek Yolu üzerinde gerçekleşmiştir. Bu yol üzerinde tüccarlar, farklı diller ve kültürlerin etkileşimi sayesinde yalnızca değerli mallar değil, kültürel zenginlikleri de ülkeler arasında taşımıştır. Bu yönüyle İpek Yolu, insanlık tarihi ve kültürel değişimler açısından da büyük öneme sahiptir. (Yılmaz ve Sabancı, 2021: 88).

Çin'in 1978 sonrası dönemde Sosyalist Piyasa Ekonomisi adı verilen yeni bir ekonomik modele yöneldiği görülmektedir. Batılı

birçok akademisyen ve yazar tarafından “kapitalizme dönüş” olarak adlandırılan sosyalist piyasa ekonomisi yönelimi, Çin tarafından ise farklı şekilde anlamlandırılmaktadır. Çin kaynakları, Sovyet tipi klasik sosyalist yönetim anlayışından farklı bir yönelim ortaya koymakla birlikte, sosyalist modele yeni bir yaklaşım getirildiğini belirtmektedir. Çin’e özgü sosyalizm olarak da adlandırılan bu sistemde, ülke bir yandan kendi içinde sosyalist bir yönetim anlayışı izlerken, dışa kapalı olmayı reddetmiş, ülkeye yabancı sermaye ve teknoloji yatırımlarını çekerek ve dünya ekonomisinde söz sahibi hale gelerek yatırımlarını her alanda üst seviyeye taşımıştır. Modelin öncüsü olan Deng Xiaoping, sosyalizm piyasa ekonomisini benimseyebilme ve genişletebilme yeteneğine sahip olduğunu belirtmektedir. Bu anlayış 1990’lardan itibaren Çin politikasının ana dayanaklarından biri haline gelmiştir (Shaopeng, 2000: 4).

21.yüzyıla gelindiğinde Çin’e özgü sosyalist piyasa ekonomisi kavramı, önemli ölçüde başarıya ulaşmış ve ülke dünyanın iki süper gücünden biri haline gelmiştir. Öngörülere göre, Çin’in birçok açıdan 2035 yılında ABD’yi geride bırakacağı belirtilmektedir. Bu bağlamda bir strateji olarak değerlendirilebilecek olan KYİ, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping’in 2013 Eylül ayında Kazakistan’a yaptığı ziyaret sırasında ilk kez kamuoyuna açıklanmıştır. KYİ’nin 65 ülkenin katılımıyla gerçekleştirileceği ve yüz milyarlarca dolarlık yatırımın yapılacağı ifade edilmektedir. Ancak, KYİ’nin henüz “girişim” seviyesinde bulunduğunu ve sınırlarının henüz net bir şekilde belirlenmediğini belirtmek gerekmektedir (Alperen, 2018: 19, McBride vd 2023).

Çin’in KYİ tasarımı önemli ekonomik ve siyasi gereksinimlerin etkili olduğu söylenebilir. Özellikle bir süper güç haline gelme sürecinde bölgeler arasında eşitsizlik ve ihtiyaç fazlası üretim, dış ticaret fazlası, güvenli ve sürdürülebilir enerji gibi sorunların ortaya çıktığı ülkede, bu sorunlara KYİ ile çözüm üretilmesi hedeflenmektedir. Çin, KYİ ile özellikle eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ülkelerinden oluşan Orta Asya ile

Batı Asya'da rakibi olan ve bir çevreleme politikası izlemeye çalışan ABD'nin politikalarına alternatif üretmeyi amaçlamaktadır. Özellikle, uzunca bir süredir Güney Çin Denizi'nde ABD ile yakın ilişkiler içinde olan Vietnam ve Filipinler tarafından çevrelenmeye çalışılan Çin yönetiminin buna karşı batıya yönelerek bir çıkış yolu bulmaya çalıştığı yorumunu yapmak mümkündür. Orta Asya'da ise Türkistan coğrafyasında ABD'nin yürüttüğü faaliyetler, Çin'i hedef alan bir yapıdadır. Çin bu projeye çevreleme olarak gördüğü süreci ortadan kaldırmayı hedeflemektedir (Karluk, 2017: 104).

KYİ'nin ana motivasyon kaynakları ve hedefleri arasında, Çin'in en önemli düşmanı olarak gördüğü ABD'nin çevreleme politikasının kırılması, SSCB'nin dağılması sonrasında otorite boşluğu yaşanan Orta Asya'da söz sahibi olma isteği ve batıya açılan önemli bir kapının oluşturulması, ülkedeki üretim fazlasının Avrupa'ya kadar uzanan KYİ güzergahı boyunca yer alan merkezlerdeki yeni pazar alanlarına ulaştırılması ve hammadde kaynağının güvence altına alınması, Çin sanayisinin ihtiyaç duyduğu enerji kaynaklarının ucuz ve güvenli yollardan ülkeye ulaştırılmasının sağlanması sıralanabilir (McBride vd, 2023). Çin'in KYİ'si, bir anlamda, ABD'nin daha önceden bölgede uygulamaya çalıştığı Yeni İpek Yolu Girişimi (New Silk Road Initiative) ile benzerlikler göstermektedir (Rosenberger, 2017). ABD'nin Afganistan merkezli ve Orta-Güney Asya'yı birbirine bağlamayı amaçlayan bu projesi, kısa sürede başarısız olmuştur. 2011'de açıklanan bu projeden iki yıl sonra Çin, güçlü bir şekilde benzer bir projeyi ortaya atmıştır (Kodaman ve Gonca, 2016: 1255). Ancak, Çin'in açıkladığı KYİ'nin ABD'nin açıkladığı projenin bir kopyası olduğunu belirtmek yanlış olacaktır. Çin, trilyonlarca dolarlık bir ekonomik ve siyasi bir değerden ve bu değerlerin paydaşlar tarafından bölüşüldüğü bir yeni dünya düzeninden bahsetmektedir.

KYİ, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in açıkladığı üzere, 5 ana ilke çerçevesinde ortaya konulmuştur. Bu ilkeler; engelsiz ticaret ağının geliştirilmesi, politikaların uygulanması ve iletişiminin hızlandırılması, parasal etkinliğin artırılması ve paranın

dolaşımının hızlandırılması, ülkeler arasındaki kara yolu bağlantılarının geliştirilmesi, insan ve toplum etkileşimlerinin artırılması şeklinde ifade edilmektedir (Dünya Ekonomik Forumu, 2019). Burada temel amacın dünyanın ekonomik anlamda merkezinin ve ticaretin, batı ya da Atlantik'ten doğuya, Pasifik'e kaydırılması olduğu ifade edilebilir (Kopuk ve Ayraç, 2021: 1356).

3.1. Kuşak Yol İnsiyatifi Güzergahları

KYİ kapsamında, projenin amacıyla uyumlu olarak ulaşım projeleri önemli bir yer tutmaktadır. Projede altı ana ulaşım güzergahının belirlendiği görülmektedir. Bunlar; Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomik Koridoru, Çin-Merkez ve Batı Asya Güzergahı, Çin-Moğolistan-Rusya Güzergahı, Çin-Pakistan Güzergahı, Çin-Çinhindi Yarımadası Güzergahı ve Çin-Bangladeş-Hindistan-Myanmar Güzergahı olarak ifade edilmektedir. Bu güzergahların kapsamına giren 65 ülke arasında Türkiye de bulunmaktadır (Bruni, 2019).

KYİ kapsamında ortaya konulan projeler; Jakarta-Bandung Yüksek Hızlı Tren Projesi (Endonezya), Sultan Haji Omar Ali Saifuddien Köprüsü Projesi (Brunei), Padma Köprüsü (Bangladeş), Colombo Limanı Projesi (Sri Lanka), Pire Limanı Projesi (Yunanistan), Uluslararası Türkmenbaşı Liman Projesi (Türkmenistan), Yamal LNG Projesi (Rusya), Çin-Beyaz Rusya Endüstri Parkı Projesi (Beyaz Rusya), Suzhou Endüstri Park (Çin Singapur), Cibuti Uluslararası Serbest Ticaret Bölgesi Projesi (Cibuti) olarak sıralanmaktadır. KYİ kapsamında Ankara-İstanbul, Addis Ababa-Cibuti, Çin-Laos ve Macaristan-Sırbistan demiryolu projelerinin katkı sağlaması planlanmaktadır. Ayrıca Çin ve İngiltere arasındaki demiryolu hattını bağlayan Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu ve Kars-Edirne Demiryolu Hatları büyük önem taşımaktadır. Çin ve Avrupa arasındaki ticaretin Çin'den Kazakistan ve Türkmenistan'a, Hazar Denizi üzerinden Azerbaycan'a, Gürcistan ve Türkiye yoluyla Avrupa'ya taşınması söz konusudur (Çalışkan, 2017).

3.2. Kuşak Yol İnsiyatifi ve Orta Doğu

Özellikle Basra Körfezi ülkeleri, İran ve Türkiye gibi Orta Doğu coğrafyasındaki ülkelerle enerji güvenliğini sağlamak, Hindistan ile rekabetini dengelemek ve nüfuzunu artırmak amacıyla Çin'in İnci Dizisi stratejisi benimsendiği bilinmektedir. Bu strateji ile Çin, Hint Okyanusu'ndaki stratejik boğazlardaki askeri ve ticari merkezlerini ABD, Hindistan ve Japonya gibi rakiplerine karşı alternatif koridorlar oluşturarak cevap vermektedir. Bu çabalar, altyapı ve liman yatırımları gibi yumuşak güç unsurlarını kullanarak gerçekleşmektedir (Ghosh, 2020).

Saldırgan neo-realist teori kavramı, John J. Mearsheimer gibi düşünürlerin öncülük ettiği bir yaklaşımdır. Bu teoriye göre, hegemonya oluşumu sürecinde başlangıçta bölgesel bir hegemonik güç olmak öncelikli hedeftir ve daha sonra başka bir gücün dünyanın herhangi bir bölgesinde hegemonya oluşumuna engel olunmalıdır. Hint Okyanusu, küresel bir hegemon olan ABD'nin bu bölgede başka bir bölgesel hegemonun oluşmasına izin vermeme isteğinin öne çıktığı önemli bir alan olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda David Brewster, Çin tarafından uygulanan stratejiyi, "Hint Okyanusu ve Avrasya kıtası arasında köprü görevi görecektir stratejik noktalar yaratmak" olarak değerlendirmektedir (Brewster, 2017: 270). Malakka Boğazında ABD tarafından sıkıştırılan Çin'in Hint Okyanusu'ndaki varlığını yumuşak güç ile özellikle Sri Lanka'nın Hambantota Limanı ve Kolombo Limanı, Pakistan'ın Gwadar Limanı'na ve Myanmar'ın Kyaukpyu limanına yaptığı yatırımlarla göstermektedir. Çin, Hint Okyanusu'ndaki stratejik liman yatırımlarıyla Basra Körfezi ve Orta Doğu gibi bölgelere ve Malakka Boğazı'nı geçmeksizin ulaşım sağlamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda Batı Çin'de bulunan Xinjiang Bölgesi'nden Gwadar Limanı aracılığıyla Körfez ülkeleriyle enerji ve ekonomik koridor planları oluşturulmakta ve Orta Doğu'dan Hindistan ve Çin Yarımadası üzerinden Myanmar'a enerji tedariki sağlanması amaçlanmaktadır. Öte yandan Çin, Sri Lanka'daki Colombo ve Hambantota limanları kullanılarak, Hint Okyanusu'nda seyreden

ticari gemilerin ve tankerlerin lojistik desteklerinin güvenliğini sağlamayı amaçlamaktadır (Roy-Chaudhury: 2019). Çin için, Hindistan tarafından çevrenin ortadan kaldırılması önemlidir. Bu sebeple bölge ülkeleriyle yapılan işbirlikleri aracılığıyla Pakistan, Sri Lanka ve Myanmar gibi ülkelere Hindistan'ı dengeleme fırsatı yaratılmaktadır.

Diğer yandan KYİ'nin Orta Koridor olarak adlandırdığı rotada Türkiye ve İran, karayolu ve demiryolu ağıyla bu projeye dahil olmuşlardır. Körfez ülkelerine ulaşım hedeflenmektedir. Türkiye, KYİ'de Orta Koridor olarak adlandırılan güzergahın en önemli role sahip ülkelerindendir. Türkiye karayollar, limanları ve havalimanları ile altyapısı hazır KYİ'ye dahil olan nadir ülkelerden biridir. Orta Koridor ile Azerbaycan'ın da jeopolitik önemi ortaya çıkmaktadır. Azerbaycan ve Türkistan coğrafyasındaki diğer ülkelerin de Sovyetler döneminden kalan demiryolu altyapısına sahip olmaları, entegrasyon için bu ülkelere avantajlar sunmaktadır (Babyev ve Ismailzade, 2020).

Cibuti Limanı, KYİ çerçevesinde Çin'in Orta Doğu ve Afrika'daki en stratejik yatırımlarından biridir. Liman, coğrafi olarak Afrika ile Asya arasındaki ana deniz yolu rotaları üzerindedir ve Doğu Afrika kıyıları boyunca önemli bir konumda bulunmaktadır. Liman, Çin'e birçok stratejik imkân sunmaktadır ve KYİ'nin bir parçası olarak inşa edilmiş modern bir altyapıya sahiptir. Bu altyapı, büyük gemilerin limana yanaşabilmesine olanak tanımaktadır. Cibuti Limanı, aynı zamanda Çin'in sınırları dışındaki ilk askeri üssüdür ve ABD'nin bölgedeki çevreleme faaliyetlerine karşılık verme, seyrüsefer güvenliği, ikmal ve lojistik açısından stratejik bir konuma sahiptir. Çin, Cibuti Limanı aracılığıyla bölgedeki varlığını güçlendirmekte ve deniz güvenliği, lojistik ve ticaret faaliyetlerini desteklemektedir. Bu sayede Çin, bölgedeki etkisini artırırken stratejik çıkarlarını koruma amacıyla önemli bir üs noktası elde etmektedir (Damon ve Swails, 2019).

Sonuç

Uluslararası sistemdeki dönüşüm tartışmaları, bu bağlamdaki kutuplaşmalar ve kırılmalar bir sistemin yapısal analizini güçleştirmektedir. Ticaret savaşları, pandemi kaynaklı tedarik zinciri sorunları, ekonomik daralmalar ve küresel enflasyon artışı gibi faktörler uluslararası sistemin istikrarsızlığını artırmaktadır. Bu dönemde, ABD, Çin, Japonya, Hindistan gibi büyük aktörler kendi çıkarlarını korumak ve güçlendirmek için çeşitli vizyon ve inisiyatif projeleri geliştirmektedir. Kronolojik olarak bakıldığında, 2013 yılında Kuşak ve Yol Projesi'nin ortaya çıkması ve 2016 yılında Japonya Başbakanı Shinzo Abe'nin ortaya koyduğu Özgür ve Açık Hint-Pasifik konsepti ile uluslararası aktörler, diğer güçler tarafından çevreleme kısılcısından kurtulmak ve bu amaçla ekonomik, siyasi ve güvenlik açısından ulaştırma, enerji, ekonomi ve güvenlik koridorlarına ihtiyaç duymaktadır. Buna bağlı olarak geliştirilen projeler, paydaşlarına siyasi ve ekonomik kazançların yanı sıra güvenlik ve ittifak oluşumları konularında iş birlikleri sağlamaktadır. Bunun yanında bu aktörler, ekonomi ve güvenlik açısından sürdürülebilirliklerini artırmak amacıyla yumuşak güç unsurlarını da kullanmaya çalışmaktadır. Bahsedilen projelerin temel amacının özetle, ilgili aktörlerin kendi etki alanlarını ve çıkarlarını bölgesel ve küresel düzeyde sağlamlaştırmaya çalışmaları olduğunu söylemek mümkündür. Bu projelerin başat aktörleri ve diğer paydaşları birbirinden farklılaşan çıkarılara sahip olsalar da, uluslararası sistemi etkileme potansiyeline sahip dinamikleri kullanarak bu projelerin uygulanmasını desteklemektedirler. Bu projelerin zaman içinde uluslararası sistemi bütünüyle nasıl etkileyeceği konusunda farklı provizyonlara ulaşmak mümkündür.

Ekonomik hareketliliğin önceki dönemlere kıyasla Batı'dan Asya'ya doğru kaydığı ve aynı zamanda Orta Doğu'da uzun süredir aktif olan aktörlerin Asya'ya, Çin, Japonya ve Hindistan gibi aktörlerin ise Orta Doğu ve Afrika'ya daha fazla ilgi gösterdiği

görülmektedir. KYİ ve ÖAHPV için Orta Doğu, ekonomik kalkınma, ticaret kapasitesinin sürdürülmesi ve güvenlik boyutu açısından büyük önem taşımaktadır. Orta Doğu'da çatışmaların azaltılması, enerji ihracat kapasitesinin geliştirilerek sürdürülmesi ve küresel aktörlerin arabulucu vizyonlarıyla bölgeye yatırım yapma ve barışı sağlama çabaları, bölgede ekonomi ve güvenlik konularında olumlu etkiler yaratmaya başlamıştır.

Çin, KYİ aracılığıyla Asya-Pasifik bölgesindeki çevreleme endişelerinden kurtulmayı hedeflemektedir. KYİ koridorları, Çin'in Hint-Pasifik, Orta Doğu, Afrika ve Avrupa pazarlarına erişiminin sürdürülmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca çok kutuplu bir uluslararası sistem oluşturarak ABD'nin tek egemenliğini engellemeyi ve Çin'in uluslararası sistemde alternatif bir denge unsuru olarak önde gelen bir aktör konumunu sağlamlaştırmayı hedeflediği söylenebilir. KYİ kapsamında Çin, yatırımlarını ASEAN ülkeleri örneğinde olduğu gibi finansal bağlantılar, ucuz iş gücünü Çinli nüfusun katkısıyla sağlama ve proje yatırımlarının yine Çin'e katma değer yaratacak şekilde dönüşümünü sağlamak üzere stratejiler geliştirmektedir. Bu stratejiler ile bölgesel hegemonya arayışında olduğu izlenimi veren Çin, yakın zamanda Orta Doğu, Afrika ve Türkistan coğrafyasında politikalarını aynı şekilde geliştirecektir. Bu süreçte Çin'in Orta Doğu ve diğer bölgelerle olan ilişkileri, ekonomik ve stratejik çıkarlarını artırmaya yönelik adımlar içermektedir. Ancak bu durum aynı zamanda rekabet ve gerilim potansiyelini de beraberinde getirmektedir.

Japonya ve ABD, Çin'in artan ekonomik ve askeri kapasitesini endişeyle takip etmektedir. Bu bağlamda, Hint-Pasifik coğrafyasında Hindistan ve Güneydoğu Asya'daki ASEAN ülkeleri ile iş birliklerini güçlendirerek, yatırımlar ve askeri üsler aracılığıyla konumlarını Çin'e karşı avantajlı hale getirmeye çalışmaktadırlar. ÖAHPV çerçevesinde yatırımlar, özellikle Japonya tarafından, Hint-Pasifik coğrafyasında Çin'in politikalarına karşı ülkelerin egemenlik haklarına saygı gösterme vizyonu ile ortaya çıkmaktadır. Projelerin finansmanında %30 Japonya desteğini

aşmadan partner ülkelerin egemenlik haklarına saygı göstererek ve ortaklıklar geliştirilerek oluşturulmaya çalışılmaktadır.

KYİ ve ÖAHPV başat aktörlerin yanı sıra diğer paydaşlar açısından güvenlik ve ekonomi alanlarında bölge ülkelerine fırsatlar sunmaktadır. Ancak KYİ kapsamında değerlendirilen Çin kredilerinin bazı Afrika, Avrasya ve Güneydoğu Asya ülkelerinde yanlış kullanımı, Sri Lanka'da olduğu gibi egemenlik sorunlarına yol açabilecek bir durum oluşturabilecek durumdadır. Bu bakımdan KYİ ve ÖAHPV gibi projelerin, katılımcı ülkelerin çıkarlarını gözetererek dengeli bir şekilde ilerlemesi önemlidir. Ayrıca, altyapı projelerinin sürdürülebilirliği ve ülkelerin egemenlik haklarının korunması da göz önünde bulundurulmalıdır.

Bölge ülkeleri, her iki projenin de ekonomik, siyasi ve güvenlik boyutunu değerlendirerek, bu projelere paydaş olmaya sıcak bakmaktadırlar. Ancak Çin'in günümüz için kullanmakta olduğu ekonomik entegrasyon projeleri gelecekte süper güç kapasitesine sahip olabileme ihtimali de göz önünde bulundurularak ekonomik boyut güvenlik boyutuna tercih edilmemelidir. Güvenlik, ulus-devletler için ekonomik kazanımlardan önce gelmektedir.

Orta Doğu'da konumlanan bölgesel güç olarak tabir edebileceğimiz Türkiye açısından KYİ, ÖAHPV ve diğer ikili ve çoklu ticaret koridorları Türkiye'nin jeopolitik konumunu öne çıkartarak projelerin birbirlerini tamamlayıcı özellikleri ile fırsatlar sağlama potansiyeline sahiptir. Orta Doğu, Avrasya, Afrika ve Güney Asya ile oluşturulmaya çalışılan askeri ve ekonomik entegrasyonlar ABD, Çin, Japonya ve Hindistan gibi küresel aktörler ile iş birliği fırsatlarını karşılıklı bağımlılık çerçevesinde geliştirme potansiyelini, Avrasya bölgesinde ortasında bulunan Türkiye'ye sunacaktır. Türkiye'nin jeopolitik konumu ile çevresinde oluşan istikrarsızlık ve çatışma ortamı dış politikada daha fazla dost kazanma stratejisini öne çıkarmaktadır. Küresel güçlerin rekabet alanı olan coğrafyada istikrarsızlıklardan ve çatışmalardan en fazla etkilenmeyi küresel güçlere nazaran Türkiye yaşamaktadır.

Alternatif güzergahların oluşumunun, küresel ölçekte sıkışan dünya ekonomisi alternatif rotalar ile Afrika, Orta Doğu ve Hint-Pasifik coğrafyalarındaki ülkelerde uluslararası hukukun güçlendirilmesi, altyapı yatırımları, ticaret antlaşmaları gibi ek faydalar oluşturma potansiyeli, Türkiye'nin Afrika, Avrasya ve bazı Asya ülkeleri ile olan siyasi ve ekonomik ilişkilerine olumlu yansımaları olacağı düşünülebilir.

Kaynakça

- Alperen, Ü. (2018). Bir Kuşak Bir Yol Girişimi ve Çin'in Orta Asya Politikası. *Bilge Strateji*, 10(19), 17-38.
- Aum, F. ve Galic, M. (2023). What's Behind Japan and South Korea's Latest Attempt to Mend Ties?. United States Institute of Peace, 21 Mart 2023, <https://www.usip.org/publications/2023/03/whats-behind-japan-and-south-koreas-latest-attempt-mend-ties> (Erişim Tarihi: 16.06.2023)
- Babyev, B. ve Ismailzade, F. (2020). Azerbaijan's Contribution to the Chinese Belt and Road Initiative. University of Kent, <https://www.kent.ac.uk/politics/rs-gcrf-compass/COMPASS-ADA-Paper-on-BRI-Fariz-final.pdf> (Erişim Tarihi: 02.06.2023).
- Brewster, D. (2018). The MSRI and the Evolving Naval Balance in the Indian Ocean. China's Maritime Silk Road Initiative and South Asia.
- Bruni, M. (2019), The Belt and Road Initiative. Demographic trends, labour markets and welfare systems of member countries, Maastricht: GLO Discussion Paper, No. 300, Global Labor Organization (GLO)
- Roy-Chaudhury, R. (2018). India's 'inclusive' Indo-Pacific policy seeks to balance relations with the US and China. IISS, 6 Temmuz 2018, <https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis//2018/07/india-inclusive-indo-pacific-policy-china-relations> (Erişim Tarihi: 11.05.2023)
- Çalışkan, B. (2017). Demir İpek Yolu: Avrasya'nın Yeni Güzergahı. Erişim Tarihi: 11.01.2022, http://insamer.com/tr/demir-ipek-yolu-avrasyanin-yeni-guzergahi_953.html.
- Damon, A. ve Swails, B. (2019). China and the United States face off in Djibouti as the world powers fight for influence in Africa. 27 Mayıs 2019, <https://edition.cnn.com/2019/05/26/africa/china-belt-road-initiative-djibouti-intl/index.html> (Erişim Tarihi: 11.05.2023)

- Department of State, Washington DC. (2019). A Free and Open Indo-Pacific: Advancing a Shared Vision. <https://www.state.gov/wpcontent/uploads/2019/11/Free-and-Open-Indo-Pacific-4Nov2019.pdf>. (Erişim Tarihi: 04.11.2020,
- Dunne, C.W. (2021). China's Belt and Road Initiative and US Middle East Policy, Arab Center Washington DC, 13 Ocak 2021, <https://arabcenterdc.org/resource/chinas-belt-and-road-initiative-and-us-middle-east-policy/>, (Erişim Tarihi: 12.05.2021)
- Dünya Ekonomik Forumu. (2019). Euronews. Erişim Tarihi: 10.01.2022, <https://tr.euronews.com/2019/04/14/video-cin-modern-ipek-yolu-nedir-kusak-ve-yol-girisimi-nedir-ipek-yolu-ne-zaman-bitecek>.
- Embassy of the United Arab Emirates, Washington DC, (2022). The Abraham Accords are a catalyst for wider change in the Middle East, 15 Eylül 2022, <https://www.uae-embassy.org/discover-uae/foreign-policy/abraham-accords-warm-peace-transforming-middle-east> (Erişim Tarihi: 12.05.2023)
- Emma Chanlett-Caitlin Campbell (Der.). (2019). The U.S.-Japan Alliance. Congressional Research Service, Washington, s. 1.
- Faisal M. (2020). Asia and Competing Visions of Regional Order: Free and Open Indo-Pacific and Belt and Road Initiative. *Strategic Studies*. 40 (4): 1-20.
- Fierstein G. M. ve Guzansky, Y. (2022). Two years on, what is the state of the Abraham Accords?, Middle East Institute, 14.09.2022, <https://www.mei.edu/publications/two-years-what-state-abraham-accords> (Erişim Tarihi: 13. 05.2023)
- Gaspar, M. (2020). "Why Can't You Find the Middle East on a Map?". *Understanding and Teaching the Modern Middle East*. (edt). O. El Shakry, Wisconsin: University of Wisconsin Press, 15-34.
- Ghosh, S. (2020). China's String of Pearl Strategy: A Threat to India's Security. *Journal of Critical Reviews*, 7 (20): 10201-10206.
- Glenn H. Snyder. (2002). Mearsheimer's World-Offensive Realism and the Struggle For Security. *International Security*, 27(1), 149-173.
- Hideshi, T. (2023). Japan's New National Security Strategy and Contribution to a Networked Regional Security Architecture. 23 Haziran 2023, CSIS, <https://www.csis.org/analysis/japans-new-national-security-strategy-and-contribution-networked-regional-security> (Erişim Tarihi: 24.06.2023).
- Hosoda, T. (2022). The shifting nature of Japan's "Free and Open Indo-Pacific", Sinopsis, 12 Ekim 2022, <https://sinopsis.cz/en/the-shifting-nature-of-japans-free-and-open-indo-pacific/> (Erişim Tarihi: 29.05.2023)
- Kamata, J. (2023). The Case for a More Autonomous Japanese Foreign Policy. *The Diplomat*, 04 Ağustos 2023, <https://thediplomat.com/2023/08/the-case-for-a-more-autonomous-japanese-foreign-policy/> (Erişim Tarihi: 04.08.2023)

- Karluk, A. C. (2017). Çin'in Yeni İpek Yolu Projesi ve Gerekçeleri Üzerine. *Denge Politik*, 2017(2), 95-114.
- Kodaman, T., & Gonca, İ. B. (2016). Jeoekonomik Hayaller: Çin'in Yeni İpek Yolu Girişimi'nin Orta Asya'da Algısı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(5), 1251-1261.
- Kopuk, E., & Ayraç, H. N. (2021). Bir Kuşak Bir Yol Projesi ve Ekonomik Etkileri. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 5(3), 1353-1374.
- Jung-hyo, K. (2023). Camp Humphreys: A sprawling symbol of the SK-US alliance where war and life blur. *Hankyoreh*, 15 Mayıs 2023, https://english.hani.co.kr/arti/english_edition/e_national/1091859.html (Erişim Tarihi: 15.05.2023)
- Man taken into custody after former Japanese PM Abe Shinzo collapses | NHK WORLD-JAPAN News. (2022). *NHK WORLD*. Erişim tarihi: 8 Temmuz 2022, https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/en/news/20220708_23/.
- Mercan, A.F. (2022). With US backing, Japanese military growing stronger against rising China. *AA*, 12 Mayıs 2022, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/with-us-backing-japanese-military-growing-stronger-against-rising-china/2585177> (Erişim Tarihi: 12.05.2023)
- McBride, J. vd. (2023). China's Massive Belt and Road Initiative, Council on Foreign Relations, 2 Şubat 2023, Council <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative> (Erişim Tarihi: 01.06.2023)
- McCarthy, S. (2023). No path to peace: Five key takeaways from Xi and Putin's talks in Moscow, 22 Mart 2023, *CNN*, <https://edition.cnn.com/2023/03/22/europe/china-xi-russia-putin-talks-five-takeaways-intl-hnk-mic/index.html> (Erişim Tarihi 05.06.2023)
- McMaster, H. R. (2021). Japan: The Legacy Of Japan's Longest Serving Prime Minister. Board of Trustees of Leland Stanford Junior University, Hoover Institution.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan, (2019). Towards Free and Open Indo-Pacific. Kasım 2019, <https://www.mofa.go.jp/files/000407643.pdf> (Erişim Tarihi: 12.05.2023)
- National Security Strategy of the United States of America. (2017). The White House, Washington DC. Erişim Tarihi: 01.03.2021, s. 25, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.
- Quad Summit 2021: Why is China Rattled?. (2021). *The Financial Express*. Erişim Tarihi: 07.09.2021, <https://www.financialexpress.com>.
- Poast, P. (2023). The signs of the multipolar world are all around us. *World Politics Review*, 26 Mayıs 2023, <https://www.worldpoliticsreview.com/multipolarity-us-vs-china-russia-superpower-hegemony/> (Erişim Tarihi: 06.06.2023)

- Rosenberger, L. (2017). The Rise and Fall of America's New Silk Road Strategy, The Street, 12 Mayıs 2017, <https://www.thestreet.com/economonitor/emerging-markets/the-rise-and-fall-of-america-s-new-silk-road-strategy> (Erişim Tarihi: 12.05.2023)
- Roy-Chaudhury, R. (2018). India's 'inclusive' Indo-Pacific policy seeks to balance relations with the US and China. IISS, 6 Temmuz 2018, <https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2018/07/india-inclusive-indo-pacific-policy-china-relations> (Erişim Tarihi: 11.05.2023)
- Roy-Chaudhury, R. (2019). China, the Belt and Road Initiative, and the Hambantota Port Project. *St Antony's International Review*. 15 (1): 153-164.
- Shaopeng, Z. (2000). Progress and Experiences on China's Economic Reform. Uluslararası Yönetim Okulları ve Enstitüleri Birliği yıllık konferansında sunulan bildiri, 1-13 Temmuz 2000.
- Sharma, A. (2023). "China's Soft Power in the Middle East". China's Engagement with the Islamic Nations. (edt) Kim Y. Switzerland: Springer Cham, 23-40.
- Swanson, A. (2018, 5 Temmuz). Trump's Trade War With China Is Officially Underway. *The New York Times*. Erişim Tarihi: 15 Ocak 2020.
- Umar, S. ve Ghurab S. (2023). "The 2017 Gulf Crisis and Changes in Qatar's Economic Landscape". *The 2017 Gulf Crisis and Changes in Qatar's Economic Landscape*. (edt) Rahman M. ve Al-Azm A. Singapore: Siproinger, 457-473.
- UNESCO, (2021). Silk Roads: Zarafshan-Karakum Corridor (Tajikistan), 21 Ocak 2021, <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6500/> (Erişim Tarihi: 05.05.2023).
- Yılmaz, Z., & Sabancı, B. (2021). Bir Kuşak Bir Yol Projesi Kapsamında Akdeniz Ticaret Limanlarında Türkiye Fırsatları. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 4(1), 87-100.
- Yuan, J. (2023). Japan's new military policies: Origins and implications, *Stockholm International Peace Research Institute*, 2 Şubat 2023, <https://www.sipri.org/commentary/blog/2023/japans-new-military-policies-origins-and-implications> (Erişim Tarihi: 04.06.2023)